

POSTANOWIENIE

Sąd Rejonowy w Wągrowcu II Wydział Karny w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Jacek Bytner

Protokolant: sekr. sąd. Natalia Modlibowska

przy udziale Prokuratora ----

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 09-09-2020 r.

sprawy z zażalenia

Stowarzyszenie Sieć Obywatelska Watchdog Polska

na postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Wągrowcu z dnia 16 czerwca 2020 roku o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie Ds. 919.2020 na podstawie art. 437 § 1 K.p.k.

postanawia

uchylić zaskarżone postanowienie

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 16 czerwca 2020 roku Prokurator Prokuratury Rejonowej w Wągrowcu odmówił wszczęcia śledztwa w sprawie nadużycia uprawnień przez Wójta Gminy Wapno poprzez przekazanie Poczcie Polskiej S.A. danych osobowych wyborców, tj. o czyn z art. 231 § 1 K.k. w zb. z art. 107 ust.2 ustawy z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych w zw. z art. 11 § 2 K.k.

W ustawowym terminie zażalenie na powyższe postanowienie złożyło Stowarzyszenie Sieć Obywatelska Watchdog Polska w Warszawie podnosząc zarzut

- 1) Naruszenia przepisów postępowania karnego w postaci art. 17 § 1 pkt 2 K.p.k. poprzez niezasadne przyjęcie, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego
 - 2) Naruszenie prawa materialnego w postaci art. 6 ust. 1 lit e ustawy RODO poprzez przyjęcie, że przepis ten stanowi samoistną przesłankę uzasadniającą przetwarzanie danych osobowych
- Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd zważył, co następuje.

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie

Przed przystąpieniem do analizy prawnej, tytułem wprowadzenia, wskazać należy, że stan faktyczny w niniejszej sprawie nie stanowi przedmiotu sporu. Nie budzi bowiem wątpliwości wezwanie do udostępnienia danych, sytuacja faktyczna będąca tłem tego wezwania, a także udostępnienie tych danych.

Problemem stanowiącym istotę przedmiotowego postępowania jest ocena prawna analizowanego zagadnienia.

Punktem wyjścia rozważań sądu stanowi treść art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej *stanowiący, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.*

Wykładnia tej regulacji zakłada, że art. 7 Konstytucji zawiera normę zakazującą domniemywania kompetencji takiego organu i tym samym nakazuje, by wszelkie działania organu władzy publicznej były oparte na wyraźnie określonej normie kompetencyjnej" - tak Sąd Najwyższy w postanowieniu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2005 r. (sygn. WK 22/04).

Powyższe oznacza, że krąg kompetencji danego organu zawarty jest w reżimie prawnym obowiązującym na danym obszarze uchwalonym w trybie i wedle reguł stanowienia tego prawa, a następnie promulgowany.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych akty prawne zawierające przepisy powszechnie obowiązujące, ogłaszane są w dziennikach urzędowych i **wchodzą w życie** po upływie 14 dni od ich ogłoszenia, chyba że dany akt normatywny określi termin dłuższy; a według ust. 2 tego przepisu, w uzasadnionych przypadkach akty normatywne mogą wchodzić w życie w terminie krótszym niż 14 dni, a jeżeli ważny interes prawny państwa wymaga natychmiastowego wejścia w życie aktu normatywnego i zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie, dniem wejścia w życie może być dzień ogłoszenia aktu w dzienniku urzędowym. Natomiast art. 5 stanowi, że przepisy art. 4 nie wyłączają możliwości nadania aktowi normatywnemu wstecznej mocy obowiązującej, jeżeli zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie

Wejście zaś w życie aktu normatywnego oznacza moment, od którego zaczyna się nakaz stosowania norm wyrażonych w tym akcie (dla organów stosujących prawo), a dla obywateli oznacza to, iż normy zawarte w danym akcie są dla nich obowiązujące i powinny być przestrzegane. (por. S. Wronkowska, M. Zieliński, *Komentarz do zasad techniki prawodawczej*, Warszawa 2004)

Z powyższego wynika w sposób jednoznaczny, że tylko uchwalony przepis ustawy, ogłoszony w sposób prawidłowy wchodzi do koszyka norm legalizujących działania organu państwa.

Niekwestionowane jest, że na czas wystąpienia najpierw anonimowego przez Poczta Polska S.A., a następnie podpisanego podpisem kwalifikowanym przez organy uprawnione do reprezentacji obowiązywała ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 oraz nie obowiązywała ustawa z dnia 6 kwietnia 2020 r. o szczególnych zasadach przeprowadzania wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. Ta ogłoszona została w **Dzienniku Ustaw w dniu 8 maja 2020 roku poz. 827, a weszła w życie następnego dnia.**

Poczta Polska, żądając przekazania danych, powołała się na art. 99 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. **o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2** oraz decyzję Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 2020 r. (BPRM.4820.2.3.2020) dotyczącej podjęcia przez Poczta Polska S.A. czynności niezbędnych do przygotowania przeprowadzenia wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. (decyzja Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 2020 roku nie stanowi źródła powszechnie obowiązującego prawa).

Zgodnie z treścią art. 99 obowiązującej wówczas ustawy Sars-CoV Operator wyznaczony w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe, po złożeniu przez siebie wniosku w formie elektronicznej, otrzymuje dane z rejestru PESEL, bądź też z innego spisu lub rejestru będącego w dyspozycji organu administracji publicznej, **jeżeli dane te są potrzebne do realizacji zadań związanych z organizacją wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej bądź w celu wykonania innych obowiązków nałożonych przez organy administracji rządowej.** Dane, o których mowa w zdaniu pierwszym, przekazywane są operatorowi wyznaczonemu, w formie elektronicznej, w terminie nie dłuższym niż 2 dni robocze od dnia otrzymania wniosku. Operator wyznaczony uprawniony jest do przetwarzania danych wyłącznie w celu, w jakim otrzymał te dane.

Jednocześnie ustawa ta nie nakładała na operatora zadań związanych z organizacją wyborów Prezydenta RP. Co więcej z mocy art. 102 pkt 4 tej ustawy zawieszono przepis art. 53a ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy. Oznacza to, że w czasie od 18 kwietnia 2020 roku do 9 maja 2020 roku nie zaktualizowała się podstawa prawna żądania przekazania danych.

Takie zadania nakładała na operatora dopiero ustawa z dnia 6 kwietnia 2020 r. **o szczególnych zasadach przeprowadzania wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r.** A z artykułu 15 ust. 1 tej ustawy w sposób wyraźny wynika, że spis wyborców w danej gminie, o którym mowa w art. 26 § 4 ustawy, o której mowa w art. 3 ust. 8, wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza w 3 egzemplarzach. **Spis ten przekazuje operatorowi wyznaczonemu w dniu wejścia w życie ustawy (ta zaś weszła w życie w dniu 9 maja 2020 roku).**

Skoro zaś tak, żadnej wątpliwości sądu nie budzi, że dopiero od dnia 9 maja 2020 roku możliwe było udostępnianie spisu wyborców operatorowi pocztowemu. Zresztą wniosek taki płynie, przy założeniu racjonalności prawodawcy, z faktu, że gdyby wcześniej istniała podstawa do żądania wydania danych wyborców, to treść art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 2020 r. o szczególnych zasadach przeprowadzania wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. byłaby zbędna, stanowiłaby superfluum ustawowe. A jako takie w tym dłuższym procesie legislacyjnym powinno zostać wyeliminowane, czego nie uczyniono.

Waga dotychczasowych rozważań odnosi się do podstawy prawnej udostępnienia danych wyborców. Dane te zawierają dane osobowe. Te zaś dane pozostają pod ochroną ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE. **Tylko bowiem istnienie podstawy prawnej przekazania danych nie będzie rodzić odpowiedzialności karnej.**

Prokurator, odmawiając wszczęcia postępowania w oparciu o art. 107 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, wskazał, że przepisem legalizującym działanie władzy publicznej przekazującej Poczcie Polskiej S.A. dane osobowe wyborców jest art. 6 ust. 1 lit. e Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)

Zgodnie z jego treścią

1. Przetwarzanie jest zgodne z prawem wyłącznie w przypadkach, gdy – i w takim zakresie, w jakim – spełniony jest co najmniej jeden z poniższych warunków:

- a) osoba, której dane dotyczą wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w jednym lub większej liczbie określonych celów;
- b) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy;
- c) przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze;

d) przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej;

e) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;

f) przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub podstawowe prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, wymagające ochrony danych osobowych, w szczególności gdy osoba, której dane dotyczą, jest dzieckiem.

Akapit pierwszy lit. f) nie ma zastosowania do przetwarzania, którego dokonują organy publiczne w ramach realizacji swoich zadań.

2. Państwa członkowskie mogą zachować lub wprowadzić bardziej szczegółowe przepisy, aby dostosować stosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia w odniesieniu do przetwarzania służącego wypełnieniu warunków określonych w ust. 1 lit. c) i e); w tym celu mogą dokładniej określić szczegółowe wymogi przetwarzania i inne środki w celu zapewnienia zgodności przetwarzania z prawem i jego rzetelności, także w innych szczególnych sytuacjach związanych z przetwarzaniem przewidzianych w rozdziale IX.

3. Podstawa przetwarzania, o którym mowa w ust. 1 lit. c) i e), musi być określona:

a) w prawie Unii; lub

b) w prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator.

Cel przetwarzania musi być określony w tej podstawie prawnej lub, w przypadku przetwarzania, o którym mowa w ust. 1 lit. e) – musi być ono niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi. Podstawa prawna może zawierać przepisy szczegółowe dostosowujące stosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia, w tym: ogólne warunki zgodności z prawem przetwarzania przez administratora; rodzaj danych podlegających przetwarzaniu; osoby, których dane dotyczą; podmioty, którym można ujawnić dane osobowe; cele, w których można je ujawnić; ograniczenia celu; okresy przechowywania; oraz operacje i procedury przetwarzania, w tym środki zapewniające zgodność z prawem i rzetelność przetwarzania, L 119/36 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 4.5.2016 w tym w innych szczególnych sytuacjach związanych z przetwarzaniem, o których mowa w rozdziale IX. Prawo Unii lub prawo państwa członkowskiego muszą służyć realizacji celu leżącego w interesie publicznym, oraz być proporcjonalne do wyznaczonego, prawnie uzasadnionego celu.

4. Jeżeli przetwarzanie w celu innym niż cel, w którym dane osobowe zostały zebrane, nie odbywa się na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą, ani prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego stanowiących w demokratycznym społeczeństwie niezbędny i proporcjonalny środek służący zagwarantowaniu celów, o których mowa w art. 23 ust. 1, administrator – aby ustalić, czy przetwarzanie w innym celu jest zgodne z celem, w którym dane osobowe zostały pierwotnie zebrane – bierze pod uwagę między innymi:

a) wszelkie związki między celami, w których zebrano dane osobowe, a celami zamierzonego dalszego przetwarzania;

b) kontekst, w którym zebrano dane osobowe, w szczególności relację między osobami, których dane dotyczą, a administratorem;

c) charakter danych osobowych, w szczególności czy przetwarzane są szczególne kategorie danych osobowych zgodnie z art. 9 lub dane osobowe dotyczące wyroków skazujących i naruszeń prawa zgodnie z art. 10;

d) ewentualne konsekwencje zamierzonego dalszego przetwarzania dla osób, których dane dotyczą; e) istnienie odpowiednich zabezpieczeń, w tym ewentualnie szyfrowania lub pseudonimizacji.

Z powyższego wynika, że wprowadzenie przetwarzania jest zgodne z prawem w przypadkach gdy jest ono niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach

sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorów, to jednak podstawa prawna przekazania **musi być określona:**

a) w prawie Unii; lub

b) w prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator.

Jak wskazano w pierwszej części uzasadnienia postanowienia, podstawy prawnej do przekazania danych osobowych Poczcie Polskiej S.A. nie było. Skoro zaś tak aktualizacji podlega kwestia odpowiedzialności karnej osoby odpowiedzialnej za przetwarzanie danych osobowych bez uprawnienia.

Stosownie bowiem do treści art. 107 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych odpowiedzialności karnej z tego artykułu podlega ten kto przetwarza dane osobowe, choć ich przetwarzanie nie jest dopuszczalne albo do ich przetwarzania nie jest uprawniony. Przetwarzaniem zaś danych jest ich udostępnianie.

W konsekwencji zważywszy na powyższe w orbicie zastosowania znaleźć się powinny także przepisy art. 231 § 1 K.k. i art. 266 § 2 K.k.

Nie podzielając zatem oceny prawnej dokonanej przez prokuratora w zaskarżonej przez żalącego decyzji, orzeczono jak na wstępie.

Rzeczą organu prokuratorskiego po wszczęciu postępowania będzie ustalenie kręgu osób podejrzanych, uzyskanie dokumentacji odnoszącej się do przedmiotowego zdarzenia, analiza działań i zaniechań osób odpowiedzialnych w kontekście wywodów prawnych sądu zawartych wyżej, nie wykluczając stawiania zarzutów.

Sędzia Jacek Bytner